

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

BALOGH, Tamás

Merre jártak magyarok Afrikában? / Where did the Hungarians go to Africa?

Eredeti közlés/Original publication:

National Geographic, no date, Internet

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.568

Dátum/Date: 2019. május / May

filename: baloghtamas_nd_MerreJartak

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

BALOGH, Tamás: Merre jártak magyarok Afrikában? / Where did the Hungarians go to Africa?, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–15. old.**, No. 000.003.568, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, Afrikában utazó jeles magyarok lexikális jellegű bemutatása

African research in Hungary, a lexical presentation of outstanding Hungarians traveling in Africa

---

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-

TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian,
Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MERRE JÁRTAK MAGYAROK AFRIKÁBAN?

A National Geographic Magyarországnak is volt „expedíciója” Afrikában. Fotósunk, Gárdi Balázs 2003-ban talán a legkalandosabb életű magyar utazó, Benyovszky Móric nyomdokában utazta be Madagaszkar északkeleti részét.

BALOGH, Tamás

National Geographic, no date, Internet

Katonák, hajósok, kalandorok, bőrükbe nem férő világutazók, titkos diplomáciai utat vállaló arisztokraták, felfedezők, vadászok és tudósok. Ők voltak az első Afrikába eljutó honfitársaink. A legérdekesebbekről szól ez az összeállítás.

A fekete magyarok (16. század)

A Magyarok Világszövetségének egyik rendezvényén általános meglepetést keltett egy ébenfekete bőrű szudáni fiatalember, aki törzse képviselőjeként mutatkozott be. Elmondta, hogy az ővéi, a magyarábok – így hívják őket a hazájában – ősei a 16. században, az Oszmán Birodalom fennállása alatt érkeztek Magyarországról Szudán földjére, akkor, amikor I. Szelim szultán Egyiptomra támadt. Ők valószínűleg azoknak az oszmán seregbe besorozott magyaroknak a leszármazottai, akik Núbiában telepedtek le, ahol is az évszázadokon keresztül tartó fokozatos alkalmazkodás és keveredés révén mára igazi negroid emberré váltak. Létezésükről először Almásy László tudósított az *Autóval Szudánba – Első autó-utazás a Nilus mentén* című, 1928-ban megjelent könyvében.

Magyar Robinson (1772)

A felvilágosodás korának nagy óceáni utazásaiból a Habsburg Birodalom is kivette a részét. Az osztrák örökösödési háborúban megszerzett németalföldi területeken Osztrák Kelet-indiai Társaság alakult, s az az uralkodó megbízásából hajókat indított Afrika és India felé, hogy ott kezdetben csak kereskedelmi lerakatokat (faktóriákat), később pedig erődöket (esetleg gyarmatokat) alapítsanak.

Sok angol, skót és francia tengerész próbált szerencsét a Habsburgoknál, s olykor magyar tengerészek váltották őket. Így került az addig diplomáciai pályára készülő, pozsonyi Jetting Károly is a londoni követségre. Ott hamarosan angol szolgálatba lépett. Afrikába indulván 1772-ben hajótörést szenvedett a Kanári-szigetek közelében, amikor hajóját arab kalózkodók támadták meg. A partra vergődő Jetting kilenc hónapot töltött egyedül egy lakatlan szigeten.

Angolai menyasszony (1848–1864)

Magyar László huszonnégy éves volt, amikor 1842-ben beiratkozott az akkor megnyílt Fiumei Tengerészeti Akadémiára. A következő három évet hajókon töltötte: Kubától Madagaszkáron át Szumátráig bejárta a világot, volt matróz osztrák postahajón, kormányos spanyol rabszolga-csempészhajón, altiszt francia hadihajón.

Félbehagyott tengerésztiszi tanulmányait Havannában fejezte be, végül spanyol szolgálatba lépett. Akkor történt, hogy „La Plata Köztársaság” – vagyis Argentína – államelnöke jól képzett tengerésztiszteket keresett az Uruguay-jal kirobbant háborújához. Magyarot egy Brazíliában élő hajdani évfolyamtársa Argentínába hívta. Az ő támogatásával sikerült elnyernie az argentin állampolgárságot és a hadnagyi rangot. A dicsőségért azonban kis híján az életével fizetett: az argentin hadiflotta az egyesített uruguayi–angol–francia hajóhaddal szemben alulmaradt, s a fogságba esett magyar tisztet halálra ítélték. A siralomházból hozta vissza őt egy francia hajóparancsnoknak a valómása, aki Magyar ártatlanságát hangoztatta.

Kikötői pletykákból tudta, hogy egy „Fekete Fenség” európai tengerésztiszteket keres a flottillájához. Ezt hallva 1847-ben útnak indult Afrika felé. Trudodati Dalaber Almanzor, a kalabári törzsek főnöke szívesen fogadta, és az Alsó-Kongó vidékének kutatására is rábeszélte, sőt pénzzel, felszereléssel és az úton kötelező ajándékokkal is ellátta. A Fekete Fenség támogatásával a Kongó völgyében eljutott egészen a Yellala (Fároszongo)-vízesésig. Addig nem ismert teljességgel írta le az ott élő népek életmódját, gazdaságát, szokásait, az őslakók társadalmi intézményeit és a vidék természeti kincseit. Bemutatta, hogy a bennszülött törzsek életében évszázadok alatt milyen kitörölhetetlen nyomot hagyott a rabszolgavadászat, a rabszolga-kereskedelem. A tiltott rabszolga-kereskedelmet folytatók azt hitték róla, hogy kém, aki a vesztükre tör; ezért elrabolták, és fogságából csak azért menekült meg, mert egy volt argentin bajtársa fölismerte.

Hasonló kalandokban bőven volt része azután is, hogy Trudodati Dalaber Almanzor a kedvezőbb éghajlatú déli vidékekre, Benguela környékére küldte. Magyar azonban nem sokáig maradt egy helyben: 1849-ben karavánnal indult Afrika belsejébe, a Bihéi Királyságba. Ott ő volt az első fehér ember. Természetes toleranciával közeledett a bennszülöttekhez, s azok ezt bizalommal viszonozták. Tolmácsának szülei a fiukká fogadták, Kajáia Kaiángula – Bihé uralkodója – pedig feleségül ajánlotta neki a leányát, Ina-Kullu-Ozoro hercegnőt. Az uralkodó nagyon büszke volt a fehér emberre, hiszen az emelte a tekintélyét a többi törzsfő szemében. Mindenképpen maradásra akarta bírni hát az utazót.

Magyar nem örült ennek a frigynek. El nem utasíthatta, viszont félt attól, hogy ha elfogadja, akkor a királyi családból való asszonyért csaknem egész árukészletét ajándékba kell adnia. Aggódott, hogy

mindkét megoldás véget vet a további utazásnak. Csak akkor nyugodott meg, amikor jövőbelije nyakában egy kicsiny aranykeresztet pillantott meg, s felismerte, hogy a lány keresztény.

Valójában a házasság segítette expedícióit, hiszen a frigy révén Magyar nem egyszerűen a bennszülöttek társadalmának tagjává, hanem előljárójává is vált. Több ezer harcos és temérdek áru állt ezután a rendelkezésére, úgyszólván házassága révén voltaképpen európai segítség nélkül is nagyobb területet tudott bejárni Afrikában, mint előtte bármely európai felfedező. Magyar 1850 és halálának éve, 1864 között kilenc kutatóúton látogatta meg Délnyugat-Afrika tizenhét „királyságát” vagy törzsfőnökét, közöttük a rettegett Muata-Janvót, akinek nevét a bennszülöttek ki sem merték ejteni. E tartományokról páratlan történelmi forrásértékű kéziratos térképet készített: az afféle pillanatfelvételnél rögzíti a délnyugat-afrikai szabad királyságoknak a közvetlenül a gyarmatosítás előtti állapotát. Másfél millió négyzetkilométernyi területet kutatott fel.

Egyedülálló tapasztalatait – Délnyugat-Afrika első teljes néprajzi és földrajzi leírását – 1851-től három kötetbe gyűjtve tervezte kiadni. Az első, a Magyar Tudományos Akadémiának felajánlott kötet 1859-ben jelent meg. Már 1856-ban elkészült, s ha akkor kiadják, egy évvel megelőzi Livingstone híres könyvét. Ehhez képest Magyar még a kiadásról is csak 1861-ben értesült. Pedig személyesen ismerte a címetet. A *Dél-Afrikai utazások* mindazonáltal meghozta a megérdemelt sikert, az Akadémia a tagjai közé emelte őt.

A halál 1864. november 9-én a Benguela Körzet Ponto do Cujo helységében érte, máig tisztázatlan körülmények között. Nyughelye ismeretlen. A *Dél-afrikai utazások* II. és III. kötetének kézirata pedig eltűnt.

Hajnalcsillag a Nílus felett (1861)

Sass Flóra varázslatos szépségű magyar felfedezőnő volt, a 19. század második felében járta be Afrikát férje, Samuel White Baker oldalán. Történetük különös találkozással kezdődött.

Sass Flóra erdélyi székely családban született 1841-ben. Szüleit és fiútestvérét 1848 őszén felkelő román parasztok mészárolták le. Flórát a család román szolgálója mentette meg azzal, hogy a magáénak mondta a gyermeket. Később egy Bem seregében szolgáló örmény ör-

nagy vette magához, ám a szabadságharc bukása után – miközben a család Törökország felé menekült – a kis Flórának nyoma veszett. Csaknem tíz évvel később Vidinben bukkant rá Samuel White Baker, aki akkoriban az Al-Duna–Fekete-tengeri vasutat építő brit társaság munkatársa volt. A jómódú férfi korábban mintagazdaságokat alapított a brit gyarmatokon, ahonnan csak felesége halála után tért vissza hazájába. Érdeklődése akkor a földrajzi tudományok, az utazás, a még ismeretlen tájak felkutatása felé fordult. Az afrikai Zambézi-völgy kutatását tervezte, ám a Királyi Földrajzi Társaság nem támogatta terveit, így az al-dunai vasútépítő vállalathoz szegődött. Egyik vadászútján, 1859 januárjában Vidinbe keveredett. A városban körülnézve az illegális rabszolgapiacra talált rá az akkor 18 éves Flórára. Nyomban ki is váltotta az ifjú hölgyet. Két évvel később együtt indultak a fekete kontinensre.

A felfedezők fő célja akkoriban az volt, hogy megtalálják a Nílus forrását. A Királyi Földrajzi Társaság több expedíciót is indított már ezzel a céllal. Baker – mivel korábban sem kapott támogatást a Társaságtól – a saját erejéből készült fel expedíciójára. Flórával 1861. április 15-én, vitorlással indultak el Kairóból. Két esztendő múlva Gondokoróban találkoztak a Királyi Földrajzi Társaság kutatóival, akik dél felől kísérelték meg felkutatni a forrást. John Hanning Speke és James Augustus Grant közölte a házaspárral, hogy megtalálták a folyam forrásának vélt Viktória-tavat – de elmondták azt is, hogy a tótól Gondokoróig nem követték végig a Nílust, így a terület egy része továbbra is fehér folt a térképen. És mert a bennszülöttek emlegettek egy másik tavat is, Baker úgy döntött, hogy nem fordul vissza. Az ismeretlen út, a lázadó teherhordóik és a vidék vad őslakói azonban kíméletlen küzdelmekbe sodorták őket. Sass Flórának a legnehezebb helyzetekben is határozott fellépése és kitartása a férje és a kísérőik elismerését is kivívta. Végül is siker koronázta útjukat: fölfedezték a Nílus második forrástavát, amelyet Albert-tónak neveztek el, s egy víz-ésést is a tó előtt. Utóbbi a Murchison nevet kapta. (A Nílus-forrás rejtélyét ezzel megoldottnak tekintették, bár nem volt az. Az igazi forráságakat csak 1934-ben a Bruckardt–Waldecker-féle belga expedíció találta meg). A viszontagságos visszaút után Londonban örömmel várták a házaspárt – csak Viktória királynő vonakodott fogadni Flórát, amiért egy ideig „vadházasságban” élt a férjével. A fekete földrész belsejében azonban őszintén csodálták a tündöklő fehér nőt. A bennszülöttek a Mya-due, azaz Hajnalcsillag nevet adták neki.

A magyar asszony nem csupán az Albert-tó felfedezésében való közreműködésével írta be nevét a magyar és a nemzetközi utazástörténetbe. Ugyanis 1889-ben férje oldalán visszatért Afrikába, és az útkiról naplót vezetett. Az a 19. századi afrikai állapotok és a brit gyarmatosítás fontos dokumentuma. Az erre az expedícióra való felkérést még 1869-ben kapták. Akkor – a Szuezi-csatorna megnyitása alkalmából rendezett ünnepségen – a walesi herceg titokban közölte Bakerrel, hogy küszöbön áll a Szudántól délre elterülő afrikai királyságok (Dar Fur és Kordofán) meghódítása, és ezért azt várja Bakertől, hogy ismereteivel segítse a vállalkozást. Formálisan a nilusi rabszolga-kereskedelem megszüntetését kellett elérnie, s útján a Szudánt birtokló török szultánt képviselte. A kutatóból hirtelenében „Baker pasa” lett. Felesége természetesen ismét elkísérte. Ez az expedíciójuk azonban nem volt sikeres: hadoszlopukat lázadások tizedelték, a rabszolga-kereskedelem csak ott szűnt meg, ahol éppen tartózkodtak, s újjáéledt, amint tovább indultak. A törzsi felkelésektől forrongó Szudánt sem sikerült pacifikálni. A legtöbb, amit Baker tehetett: a legerősebb – és szerencséjére a Portához hű – helyi hadurat elismerte uralkodónak.

”Ostlänge von Ferro” (1880)

A Monarchia-korabeli térképek fókálózata mellett Sokszor találkozhatunk ezzel a felirattal: „Keleti hosszúság Ferrótól”. Szinte látom, hogy az Olvasó a homlokát ráncolja: „Hogyhogy, hát a keleti hosszúságot nem Greenwich-től számítják?”. Nos, a Monarchiában nem onnan számították: az akkori térképeken a „0” délkör nem a brit főváros melletti Greenwich, hanem a Kanári-szigetekhez tartozó Ferro közelében haladt.

A délkör históriája az 1494-es tordesillas-i szerződéssel kezdődött. Akkor a pápa a Zöld-foki-szigetektől 370 legua távolságban húzódo hosszúsági körtől nyugatra eső területek birtokát Spanyolországnak, a keletre fekvőket pedig Portugáliának ítélte. A gond csupán az volt, hogy senki nem tudta, hogy pontosan hol is fut a megállapított délkör. Ezért III. Fülöp spanyol király 6000 dukátot ajánlott fel ennek meghatározására. Ettől kezdve itáliai, francia és angol tudósok kutatták a földrajzi hosszúság megbízható mérésének módszerét, s közben a maguk szempontjai szerint fokmérési rendszerük kezdő hosszúsági körének helyét.

A világ vezető hatalmai szerették volna, ha valamiképpen nekik jut az a dicsőség, hogy a világ többi része hozzájuk képest határozza meg saját helyét a világban. A franciák a hosszúságokat már 1634 óta a párizsi délkörtől számították; az angolok – és általában a tengerészek – a greenwichi csillagvizsgáló teleszkópján átmenő délkörtől, az amerikaiak pedig Washingtontól. (És egy érdekesség: a kezdő hosszúsági kör egy fél évezredes munkában Magyarországon is áthaladt. Vitéz János püspök 1455 táján Nagyváradon Georg Peuerbach bécsi professzornak az új műszereivel szerelte föl csillagvizsgálóját. Peuerbach e csillagda tiszteletére rajzolta a kezdő délkört Nagyváradon keresztül a majd 1514-ben megjelent *Váradai Táblázatok* című munkájában.)

A különféle álláspontokat szinte lehetetlen volt összeegyeztetni a Nemzetközi Fokmérési Bizottságban, amelyben a Monarchiát Kalmár Sándor, az Osztrák–Magyar Haditengerészet Térképészeti és Hidrográfiai Hivatalának vezetője képviselte.

Kalmár a Greenwich-től 4 földrajzi fokkal nyugatra fekvő Ferro szigetétől 24' 30"-nyire nyugatabbra lévő délkör kiválasztását javasolta – kizárólag célszerűségi szempontból. Ugyanis a Ferro-szigeti meridián úgy osztja két félgömbre a Földet, hogy a nyílt óceánon húzódó délkör egyetlen nemzet érzékenységét sem sértheti. A kartográfusok egy része ezért vele értett egyet, így az osztrák–magyar térképészek a fokhálozatot Ferrótól kiindulva vették fel.

A Ferro-szigeti délkör használata egészen 1884-ig – az egész világon egységes fokmérési rendszert és benne a kezdő délkör helyét Greenwichnél megállapító Washingtoni Szerződés aláírásáig – használatban maradt.

Magyar nevek (1887)

Teleki-vulkán, Rudolf-tó, Stefánia-tó – ki ne hallott volna róluk. A felfedezés és a névadás izgalmát a *National Geographic Magyarország* is felidézte (lásd 2003. december, *A vulkán neve: Teleki*). Kevesebben tudják, hogy a haditengerészet ebben az expedícióban is tevékenyen részt vett. Kezdeményezője és részben anyagi támogatója Rudolf trónörökös volt. Ő kérte fel Teleki Sámuel grófot, hogy – ha már úgy is Afrikába indul vadászni – menjen el a feltérképezett terület határáig, és „sétáljon le a térképről”. A gróf mellé a navigációban és a térképszerkesztésben járatos kísérőt is adott jachtja akkori parancsno-

ka, a sokszor Höhnel Lajosként emlegetett, ám magát haláláig németnek valló Ludwig von Höhnel személyében. Az utóbbi később önálló megbízatással többször is visszatért az afrikai kontinensre.

A családban marad (1898)

Épp csak megkezdődtek a Monarchia *Zenta* nevű, végül is 1898-ra elkészült cirkálójának építési munkálatai, amikor kitört a spanyol–amerikai háború. Ez késleltette az építést. Ugyanis a cirkálóra szánt ágyúk közül négy Skoda-gyorstüzelőt a spanyol flotta megsegítésére a Spanyol Királyi Haditengerészeti Szertárba küldtek.

Sokan gondolhatták, hogy talán egy afrikai gyarmat megkaparintása indokolja a felsőbb utasításra elrendelt akciót. Addig általánosan tartotta magát az az évszázados nézet, miszerint „a Monarchia nem folytat gyarmatpolitikát”. Most viszont kiderült, hogy Habsburg Mária Krisztina, a szorongatott Spanyolország régense a vereség küszöbén – próbálva menteni, ami menthető – a Monarchiában uralkodó rokonainak ajánlotta fel Rio Oro nevű afrikai gyarmatát (a mai Nyugat-Szaharát, amelyet a szomszédos Marokkó 1976-ban annektált), s az ágyúk a rokon szívésség viszonzásaképpen vándoroltak Spanyolországba.

A Monarchián belül Magyarország hagyományosan ellenezte a gyarmatalapítást, és hivatalosan ellenállt minden kolonialista törekvésnek. Azért, hogy a közös költségvetés bizonyos forrásait ne a leendő kolóniák, hanem Magyarország kapja. Ez az érvrendszer annyira mélyen beépült a magyar politikai gondolkodásba, hogy a spanyol régens felajánlásából Budapest azt következtette, hogy a *Zenta* felépítése, és általában a flottafejlesztés gyarmatszerzési célokat szolgál. Erre megvonták a haditengerésztől a támogatást és megtorpedózták a flotta 1898. évi költségvetési tervét.

A Négus ágyúja (1905)

A Teleki Sámuel afrikai útján kísérő Höhnel parancsnok 1905-ben azt a megbízatást kapta, hogy ismét a afrikai partokra hajózzon *Panther* cirkálóval. Ezúttal Abesszínia belsejébe kellett elkísérnie az osztrák–magyar kereskedelmi delegáció tagjait, köztük Széchenyi László grófot. Az utazás főképpen diplomáciai és kereskedelem-politikai célokat szolgált, s feladata volt egy kereskedelmi egyezmény aláírása a négus-

sal. A delegáció tagjai Dzsibutiból vonattal utaztak Hararéig, onnan karavánnal haladtak a tovább. Valamennyi tartományi székhelyen fogadták őket a helyi elöljárók. A delegáció (az Abesszíniát fenyegető olasz seregek közelsége miatt nyilván nem véletlenül) egy összerakható hegyi ágyút is bemutatott, a hazai ipar termékét. Menelik császár rendelt is a fegyverből. A Monarchiával szövetséges Olaszország – amely 1935-ig többször sikertelenül ostromolta az országot – ezt nem is felejtette el nekünk.

Ők voltak az elsők (1514–1945)

1 BÉLAY BARNABÁS, 1514, Egyiptom

Mai ismereteink szerint a szőrényi bán volt az első magyar, aki – követként a török szultánt kísérve – Afrika földjére lépett.

2 HUSZTHI GYÖRGY 1538, Egyiptom

Török sereg katonájaként került Észak-Afrikába a nem sokkal azelőtt iszlám hitre tért hajdani rabszolga.

3 JETTING KÁROLY, 1750–1760-as évek, Nyugat-Afrika

A szenegáli partokon hajótörést szenvedett, a rabszolga- és a gályarabsorsot is megért hazánkfia.

4 KINDERMANN JÓZSEF KÁROLY 1768, Dél-Afrika

A Holland Kelet-indiai Társaság szolgálatában tett természettudományi gyűjtőutat; az összegyűjtött anyagot egy Buffon nevű francia tudósnak adta át.

5 BENYOVSZKY MÓRIC 1774–1776, Madagaszkár

A legismertebb magyar „afrikás”. Madagaszkár alkirályaként ismerjük.

6 TÓTH FERENC 1776–1790, Észak-Afrika

hadmérnök, másfél évtizedig gyűjtött földrajzi ismereteket a Földközi-tenger afrikai partvidékén.

7 DOMBAY FERENC 1780-as évek, Marokkó

II. József küldöttségének tolmácsaként, diplomatájaként jutott el az országba; ő volt Marokkó történelmének, nyelvének, néprajzának egyik első kutatója.

8 MAGYAR LÁSZLÓ 1849–1864, Angola

Hat expedíciót vezetett a földrész belsejébe; munkásságának, földrajzi és néprajzi felfedezéseinek, kutatásainak színtere a Kongó és a Zambézi vízválasztójának vidéke volt.

9 FORGÁCH KÁROLY 1859 és 1869, Algéria, Tunisz, Marokkó, Egyiptom

Vadász, a Níluson egészen Asszuánig felhajózott.

10 SASS FLÓRA 1861–1865, Egyiptom, Szudán, Uganda

Az angol felfedező, S. W. Baker feleségéeként és munkatársaként része volt a Fehér-Nílus és a Viktória-Nílus közötti kapcsolat, az Albert-tó és a Murchison-vízesés felfedezésében.

11 KECSKEMÉTHY AURÉL 1869, Egyiptom

A jogász–újságíró az uralkodó, Ferenc József kíséretének hivatalos tudósítójaként a Szezei-csatorna megnyitásakor járt az országban.

12 BÁRÓ PONGRÁTZ EMIL 1869, Egyiptom

A pénzügyi szakember, író Ferenc József kíséretének tagjaként az ország pénzügyi helyzetét és birtokviszonyait tanulmányozta.

13 BENEDIKTY JÓZSEF 1869, Egyiptom

Katona; a Szezei-csatorna megnyitását követően Szudánig hajózott a Níluson.

14 ZÁDORI JÁNOS 1872, Egyiptom

A teológus–tanár avégett kereste föl Egyiptomot, hogy a helyszínen kutassa az ország őstörténetét.

15 SOLYMOS BÉLA 1875, Egyiptom, Szudán

Mérnök; tanulmányozta a Nílus deltarendszerét, és kijelölte a szudáni vasút nyomvonalát, közben értékes földrajzi, néprajzi és történelmi anyagot gyűjtött.

16 KISS LAJOS 1875–1891, Madagaszkár, Reunion
Gyarmati tisztviselőként dolgozott, közben földrajzi megfigyeléseket végzett.

17 ALVINCZY SÁNDOR 1880 (?), Észak-Afrika
Az Atlasz-hegység népeit tanulmányozta.

18 FEKETE JÁNOS 1883–1887, Afrika déli része
Hivatásos katonája; a cseh Holub Emil expedíciójának tagjaként Dél-Afrikától a Zambéziig gyűjtött állatokat és növényeket; preparált is.

19 KOVÁCS JÁNOS 1885–1886, Egyiptom
A magyar kutatók közül elsőként végezhetett természettudományi gyűjtőmunkát a Nílus völgyében.

20 TELEKI SÁMUEL gróf 1887–1889, Tanganyika, Kenya
Kutatótársával, Ludwig von Höhnellel felfedezték és feltérképezték a Rudolf- és a Stefánia-tavat, valamint a Teleki-vulkánt, felfedeztek több növény- és állatfajt; elsőként jutott fel a Kilimandzsárón és a Kenya-hegyen a hóhatárig.

21 JANKÓ JÁNOS, 1888, Nílus-delta, Tunisz, Tripoli
Geográfus, néprajztudós; kutatta a Nílus-deltát, tanulmányozta az észak-afrikai kézműipart; ő alkotta meg az Afrika és a magyarok közötti kapcsolat első adatbázisát.

22 CZIMMERMANN ISTVÁN 1889–1894, Mozambik
Jezuita hittérítőként fáradozott Mozambikban az Alsó-Zambézi vidékén élő népek oktatásának megszervezésén; nyungve nyelvre fordította a Bibliát; leírta a Zambézi-vidék természeti viszonyait és jó néhány népcsoportját.

23 MENYHÁRTH LÁSZLÓ 1890–1897, Mozambik
A jezsuita hittérítő botanikus a Zambézi középső folyása mentén kutatott, és sikerült néhány addig nem ismert növényfajt fölfedeznie.

24 FISHER LAJOS 1891–1892, Tanganyika

A katonatiszt–természetbúvár a Német Kelet-Afrika Társaság megbízásából expedíciót vezetett a Viktória-tóhoz.

25 INKEY LÁSZLÓ 1891–1892, Tanganyika
Vadász, expedíciót szervezett Tanganyika belsejébe.

26 TORDAY EMIL 1900–1910, Belga-Kongó
Etnográfus; a Kongó-medence népcsoportjainak, társadalmainak, Fekete-Afrika emlékeinek feltárója.

27 KALMÁR JENŐ 1901 (?)–1912, Kamerun
A német Dél-Kamerun Társaságnál tisztviselősődött, közben néprajzos szemmel tanulmányozta a bantukat.

28 TÓTH REZSŐ 1903, Észak-Afrika
Könyvet írt az észak-afrikai kikötőkről 1903-ban.

29 KITTENBERGER KÁLMÁN 1903–1912, 1926–1929, Kelet-Afrika
Temérdek vadat ejtett el Tanganyikában, Abesszíniában, Ugandában és Kongóban – hogy aztán főképpen belőlük alapítsa meg a Magyar Nemzeti Múzeum Afrika-gyűjteményét.

30 SEBŐK IMRE 1903, 1911, Marokkó, Észak-Afrika
Teológus, világutazó; Schultz Auréllal hathetes utat tett a Szaharában.

31 FUSZEK RUDOLF 1909, 1913, Kamerun, Kongó, Libéria
Orvos, néprajzi gyűjtő; ő alapította Libéria első kórházát.

32 SCHULTZ AURÉL 1911, Észak-Afrika
Tanár; Sebők Imrével hathetes utat tett a Szaharában.

33 GAJDÁCS MÁTYÁS 1911–1912, 1914–1965, Abesszínia, Etiópia
Vadász és preparátor, néprajzi megfigyelő.

34 MADARÁSZ GYULA 1912, Egyiptom, Szudán
Ornitológusszemmel tanulmányozta a bejárt országokat.

35 MÉSZÁROS KÁLMÁN 1924–1935, Abesszínia

Orvos, vadászutazó; a hadsereg főorvosa, majd Hailé Szelasszié császár orvosa lett.

36 ZSIVNY VIKTOR 1926, 1929, 1930, Kanári- szigetek, Közép- és Dél-Afrika, Marokkó

Ásványtani kutatásokat végzett.

37 ALMÁSY LÁSZLÓ 1926, 1929, 1932, 1933, Egyiptom, Szudán, Líbia

Kádár Lászlóval karöltve felkutatta a Líbiai-sivatag legutolsó ismeretlen pontját, a Zarzura-óázist, fölfedezett több ezer sziklarajzot az Uveinat-hegységben, és elsőként térképezte föl az egyiptomi Nagy-Homok- tengert.

38 SZÉCHENYI ZSIGMOND gróf 1927–1938, 1963, Egyiptom, Líbia, Szudán, Kenya, Tanganyika, Uganda

Vadászutazó, gyűjtő és szakszerű vadászkönyvek írója, vadászati expedíciók szervezője.

39 KÁDÁR LÁSZLÓ 1933, Egyiptom, Líbia

Almásy László Szahara- expedíciójában térképészként tevékenykedett.

40 SÁSKA LÁSZLÓ 1933–1978, Szomália, Abesszínia, Tanzánia

Hailé Szelasszié vejének udvari orvosa volt, sokan „Abesszínia Albert Schweitzerének” mondják.

Ebben az a kis és egyébként hasznos összeállításban sajnos igen sok téves információ található, felhasználása során minden adatot érdemes ellenőrizni. (A Szerk.)